

Male zgode iz života velikih glazbenika

U proteklim nastavcima serijala o velikim glazbenicima, upoznali smo se s baroknim stilom, nekim glazbenicima i djelima toga vremena. Sredina 18. stoljeća općenito se smatra *kritičnim* i *prijelomnim* razdobljem u glazbenoj umjetnosti. S jedne strane Johan S. Bach (1685.-1750.), u to vrijeme stvara svoja posljednja instrumentalna djela, koja predstavljaju vrhunce polifonije, a s druge strane Europom se širi novi stil, kojega su suvremenici oduševljeno pozdravili, kao povratak jednostavnosti, prirodi i prirodnosti.

Rokoko

Stilsko je razdoblje u glazbenoj umjetnosti, koje se nadovezuje na barok i prethodi klasici. Naziv dolazi od franc. *rococo*, *rocaille* – školjka, hrpa kamenčića. Stilske težnje rokokoja u razdoblju između 1740.-1770., izražene su prvenstveno u prodoru melodijske linije i pojednostavljene harmonije, koja suzdržano prati podupirući melodiju. Glazba nastoji udovoljiti težnjama toga razdoblja: vedrini, plemenitoj jednostavnosti, osjećajnosti i prirodnosti. Za shvaćanje glazbe više nije potrebno razumijevanje samostalnoga toka, nekoliko melodijskih linija u višeglasnom tkivu, već se glazba mogla izvoditi mnogo brže. U glazbenoj povijesti razdoblje rokokoja naziva se i ranoklasično ili pretklasično doba.

Povratak jednostavnosti i prirodnosti

Radosnoj iskričavosti rokokoja i sve utjecajnijoj građanskoj klasi, ozbiljne i nesuvremene opere s mitološkom i alegorijskom tematikom postale su zamorne. U Italiji dolazi do pojave nove komične *opere buffo*. Povezana s popularnom pučkom komedijom, prepoznatljivim tipovima društva i svakidašnjicom građana, opera buffa očituje svježinu i hitrost zapletaja, preglednost, lakoću glazbenoga sadržaja i vezu s pučkim folklorom.

Prvo djelo na području opere buffo nastaje 1733., kada je Giovanni Battista Pergolesi (1710.-1736.) skladao operu (La serva padrona) *Služavka gospodarica*, koja je izazvala vrlo burne reakcije, napose na praizvedbi u Parizu 1752. stvorivši dvije suprotstavljene struje bufoniste i antibufoniste. Oduševljenje ovim djelom zahvatilo je napose krugove oko francuskih enciklopedista, kojima je značila ostvarivanje povratka jednostavnosti i prirodnosti. Satirička oštrica opere buffe, ustuknut će koncem 18. stoljeća, pred elementima sentimentalnosti u djelima Nicolóa Piccinia (1728.-1800.) i Giovannia Paisiella (1740.-1816.).

Potaknut umjetničkim težnjama vremena u traganju za jednostavnošću, njemački skladatelj Christoph Willibald Gluck (1714.-1787.), ustaje protiv tadašnjih pojava u operi, nastojeći dramskoj radnji vratiti njeno dostojanstvo. Svoje stavove, iz kojih najbolje možemo iščitati težnje novoga glazbenoga stila, izložio je 1767. godine u predgovoru opere *Alceste*: - Odlučivši skladati operu *Alceste*, nakanio sam lišiti je svih onih zloupotreba koje, udomaćene zbog loše shvaćenoga častoljublja pjevača ili zbog pretjerane uslužnosti skladatelja, već odavno izobličuje talijansku operu i to najsjajnije i najljepše kazališno djelo, pretvara u najsmješnije i najdosadnije. Nastojao sam glazbu svesti na njezinu pravu ulogu: ona mora služiti poeziji, a ne prekidati radnju, niti joj oslabiti intenzitet uzaludnim i suvišnim ukrasima. (...) Htio sam izagnati sve one zloupotrebe, protiv kojih već odavno ustaju dobar ukus i razum. - Gluck na koncu zaključuje: - Držao sam da najveći trud moram uložiti u traganje za lijepom jednostavnošću. Moj libretist, zamislio je novu dramsku osnovu i zamijenio kićene opise, suvišne usporedbe i hladne pouke, bogate mudrim izrekama i poslovicama jezikom srca, jakim strastima, zanimljivim situacijama i neprekidnom raznovrsnošću prizora. Uspjeh je opravdao moje smjernice, a opće priznanje (...) jasno je pokazalo da su jednostavnost, istina i prirodnost veliki temelji ljepote u svim plodovima umjetnosti.

Galantni i osjećajni stil

Naziv dolazi od franc. *galant* – elegantan, moderan. Glazbeni je stil iz doba rokokoja, s težištem na melodijskoj jednostavnosti i vedrim skladbama. Prvi kompozitori galantnoga stila su François Couperin (1668.-1733.), Domenico Scarlatti (1685.-1757.), Reinhard Keiser (1674.-1739.) i Georg P. Telemann (1681.-1767.). Drugoj generaciji glazbenika pripadaju Giovanni B. Pergolesi (1710.-1736.), Baldassare Galuppi (1706.-1785.), Johann G. Walther (1684.-1748.), Johann J. Quantz (1697.-1773.) i Carl Philipp E. Bach (1714.-1788.). Inspirirajući se afektima, stvaranjem glazbenih napetosti i nježne tugaljivosti, u djelima nastoje pojačati osjećajnost sentimentalnoga prizvuka. Po tome pripadaju stilu koji se usporedno javlja, pod njem. nazivom *empfindsamer Stil* - osjećajni stil. Galantni i osjećajni stil, zapravo su dva oblika glazbenoga rokokoja. Osjećajni stil postupno je nadjačao galantni stil i vremenom prešao u glazbeni *Sturm und Drang*, novi stil romantizma.

